

29 Kryzys i odbudowa monarchii piastowskiej

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

IX. Polska w okresie wczesnopiastowskim.

Uczeń:

- 2) opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w.;
- 3) rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w.;
- 4) zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X–XII w.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 2) charakteryzuje organizację państwa wczesnopiastowskiego;
- 3) dokonuje bilansu panowania władców piastowskich (do 1138 r.);
- 4) charakteryzuje spór Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1025, 1031, 1032, 1039, 1041–1047, 1054, 1076, 1079, 1097, 1109, 1116–1119, 1135, 1136
- postacie: Mieszka II, Bezpryma, Rychezy, Ottona, Konrada II, Jarosława Mądrego, Dytryka, Kazimierza I Odnowiciela, Brzetysława, Miecława, Henryka III, Jarosława Mądrego, Bolesława II Śmiałego (Szczodrego), Stanisława ze Szczepanowa, Władysława Hermana, Sieciecha, Judyty, Bolesława III Krzywoustego, Zbigniewa, Henryka V, Ottona z Bambergu, Salomei
- decyzje zjazdu w Merseburgu

ROZUMIE

- pojęcia: palatyn, pierwsza monarchia piastowska, druga monarchia piastowska

POTRAFI

- przedstawić rywalizację Mieszka II z cesarstwem
- omówić okoliczności utraty i odzyskania władzy przez Mieszka II
- wskazać na mapie ziemie utracone za rządów Mieszka II
- opisać przyczyny koronacji Bolesława Śmiałego na króla Polski
- omówić odbudowę Kościoła w Polsce za rządów Bolesława Śmiałego
- podać przyczyny i skutki konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem
- wskazać na mapie ziemie przyłączone przez Kazimierza Odnowiciela

- podać skutki najazdu Brzetysława
- przedstawić okoliczności przeniesienia głównej siedziby państwa z Gniezna do Krakowa
- omówić reformy Kazimierza Odnowiciela
- scharakteryzować politykę zagraniczną Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i Władysława Hermana
- scharakteryzować konflikt Władysława Hermana z Sieciechem
- przedstawić przebieg konfliktu między Bolesławem III Krzywoustym a Zbigniewem
- scharakteryzować politykę Bolesława Krzywoustego wobec Niemiec oraz Pomorza
- wymienić ziemie przyłączone przez Bolesława Krzywoustego do Polski
- omówić znaczenie Bulli gnieźnieńskiej
- wymienić problemy, z jakimi borykał się Kościół w Polsce za rządów Bolesława Śmiałego
- omówić centralizację i decentralizację władzy w Polsce między X a XII w.
- dokonać bilansu panowania władców w czasach pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej
- wymienić najważniejsze osiągnięcia Polski w X–XII w.

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i główny cel lekcji.

II. ROZWINIĘCIE

Informujemy uczniów, że po śmierci Bolesława Chrobrego kolejni władcy piastowscy musieli sobie poradzić z utrzymaniem władzy i ziemi. Niektórym się to udało, inni ponieśli porażkę. Dzielimy klasę na pięć grup i rozdajemy instrukcje. ►

Grupa I

Przeczytajcie podrozdział *Rządy Mieszka II i kryzys monarchii* (s. 306–308). Na dużym arkuszu papieru lub za pomocą aplikacji **miMind** narysujcie mapę mentalną przedstawiającą rządy Mieszka II. Zwróćcie uwagę na utracone przez niego ziemie, relacje z braćmi, małżeństwo, konflikty z innymi państwami oraz sposób odzyskania władzy.

Grupa II

Przeczytajcie podrozdział *Rządy Kazimierza I Odnowiciela* (s. 308–310). Na dużym arkuszu papieru lub za pomocą aplikacji **miMind** narysujcie mapę mentalną przedstawiającą rządy Kazimierza I Odnowiciela. Zwróćcie uwagę na okoliczności najazdu księcia czeskiego Brzetysława na Polskę oraz skutki tego wydarzenia, relacje polskiego księcia z królem niemieckim Henrykiem III, reformy wprowadzone przez Kazimierza I Odnowiciela oraz politykę zagraniczną władcy, zwłaszcza stosunki z Rusią, Niemcami i Czechami.

Grupa III

Przeczytajcie podrozdział *Panowanie Bolesława II Śmiałego* (s. 310). Na dużym arkuszu papieru lub za pomocą aplikacji **miMind** narysujcie mapę mentalną przedstawiającą rządy Bolesława II Śmiałego. Zwróćcie uwagę na politykę zagraniczną władcy, jego działania w celu odbudowy Kościoła w Polsce, koronację królewską oraz towarzyszące jej okoliczności, a także spór monarchy z biskupem Stanisławem.

Grupa IV

Przeczytajcie podrozdział *Rządy Władysława Hermana* (s. 312). Na dużym arkuszu papieru lub za pomocą aplikacji **miMind** narysujcie mapę mentalną przedstawiającą rządy Władysława Hermana. Zwróćcie uwagę na okoliczności zawarcia sojuszu z cesarstwem, politykę zagraniczną oraz wewnętrzną władcy oraz rolę palatyna Sieciecha.

Grupa V

Przeczytajcie podrozdziały *Podział kraju między Bolesława Krzywoustego i Zbigniewa* (s. 313) oraz *Panowanie Bolesława Krzywoustego* (s. 314). Na dużym arkuszu papieru lub za pomocą aplikacji **miMind** narysujcie mapę mentalną przedstawiającą rządy Bolesława III Krzywoustego. Zwróćcie uwagę na jego konflikt ze Zbigniewem, politykę wobec Niemiec i Pomorza, działalność chrystianizacyjną oraz znaczenie Bulli gnieźnieńskiej.

Po wykonaniu zadania grupy na forum klasowym po kolei przedstawiają mapy mentalne.

Gdy grupa I skończy omawiać zadanie, prosimy uczniów, aby przeczytali tekst źródłowy (**m3**, s. 308). Pytamy:

- › Jak Gall Anonim oceniał sytuację w Polsce?
- › W czym upatrywał przyczynę kryzysu?

Po przedstawieniu pracy przez grupę II uczniowie oglądają obraz Wojciecha Gersona, czytają podpis pod ilustracją (**m5**, s. 309) i odpowiadają na pytanie:

- › Jak należy rozumieć symbolikę tego obrazu?

Po omówieniu zadania przez grupę III prosimy uczniów, aby przeczytali tekst źródłowy (**m7**, s. 311) i odpowiedzieli na pytanie:

- › Jakie problemy w Kościele dostrzegał papież Grzegorz VII?

Następnie uczniowie oglądają ilustrację (**m6**, s. 311), czytają pod nią podpis i odpowiadają na pytanie:

- › Dlaczego doszło do konfliktu między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem?

Prosimy uczniów, aby przeczytali trzeci i czwarty akapit podrozdziału *Panowanie Bolesława II Śmiałego* (s. 310–311).

Zadajemy pytanie:

- › Czym różnił się przekaz Galla Anonima od informacji w kronice Wincentego Kadłubka na temat śmierci biskupa Stanisława?

Po przedstawieniu prac przez wszystkie grupy pytamy:

- › Co należy rozumieć pod pojęciami pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej?
- › Którzy władcy należeli do pierwszej monarchii piastowskiej, a którzy – do drugiej?

Rozdajemy karty pracy *Kryzys i odbudowa monarchii pierwszych Piastów*. ► Razem z uczniami wykonujemy zadania 1 i 2.

III. PODSUMOWANIE

Pytamy uczniów:

- › Który z władców piastowskich omawianych na lekcji okazał się najlepszym monarchą i dlaczego?
- › Jakimi cechami powinien się wykazać idealny władca Polski?

METODY KONTROLI

Uczniowie w kartach pracy wykonują zadanie 3.

ALTERNATYWA

Uczniowie wykonują zadanie na stronie learningapps.org. ▶

PRACA DOMOWA

Co najbardziej zagrażało Polsce w okresie XI–XII w.: wrogowie zewnętrzni, konflikty wewnętrzne czy nieudolne rządy władców? Uzasadnij odpowiedź.

Materiał realizowany na drugiej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Od Mieszka I do Bolesława III Krzywoustego – jak oceniamy rządy władców w czasach pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej*) i główny cel lekcji (*Ocenię rządy władców w czasach pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej*).

II. ROZWINIĘCIE

Wyjaśniamy, że za rządów pierwszych Piastów w państwie polskim ścierały się dwie tendencje – centralistyczna oraz decentralistyczna. Omawiamy je w kilku zdaniach. Prosimy uczniów, aby przeczytali podrozdział *Między centralizacją a decentralizacją* (s. 315).

Zadajemy pytania:

- ▶ Jakie były plusy i minusy decentralizacji?
- ▶ Za rządów których władców nastąpiła centralizacja władzy, a za których – decentralizacja?

Informujemy, że od połowy X w. do pierwszej połowy XII w. Polska przechodziła różne fazy – od wzrostu potęgi po powolny upadek i wychodzenie z kryzysu. Podkreślamy, że na dzisiejszej lekcji podsumujemy rządy władców pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej.

Dzielimy klasę na siedem grup i rozdajemy instrukcje oraz tabele do uzupełnienia. ▶
Dokonają w nich bilansu panowania władców z czasów pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej.

Grupa I

Udowodnijcie, że Mieszko I był najlepszym władcą w czasach pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej. Podajcie argumenty popierające tę tezę. Jednocześnie wskażcie błędy popełnione przez pozostałych władców. Argumenty i kontrargumenty wykorzystajcie podczas debaty. Wypełnijcie tabelę.

Grupa II

Udowodnijcie, że Bolesław Chrobry był najlepszym władcą w czasach pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej. Podajcie argumenty popierające tę tezę. Jednocześnie wskażcie błędy popełnione przez pozostałych władców. Argumenty i kontrargumenty wykorzystajcie podczas debaty. Wypełnijcie tabelę.

Grupa III

Udowodnijcie, że Mieszko II był najlepszym władcą w czasach pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej. Podajcie argumenty popierające tę tezę. Jednocześnie wskażcie błędy popełnione przez pozostałych władców. Argumenty i kontrargumenty wykorzystajcie podczas debaty. Wypełnijcie tabelę.

Grupa IV

Udowodnijcie, że Kazimierz I Odnowiciel był najlepszym władcą w czasach pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej. Podajcie argumenty popierające tę tezę. Jednocześnie wskażcie błędy popełnione przez pozostałych władców. Argumenty i kontrargumenty wykorzystajcie podczas debaty. Wypełnijcie tabelę.

Grupa V

Udowodnijcie, że Bolesław II Śmiały był najlepszym władcą w czasach pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej. Podajcie argumenty popierające tę tezę. Jednocześnie wskażcie błędy popełnione przez pozostałych władców. Argumenty i kontrargumenty wykorzystajcie podczas debaty. Wypełnijcie tabelę.

Grupa VI

Udowodnijcie, że Władysław Herman był najlepszym władcą w czasach pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej. Podajcie argumenty popierające tę tezę. Jednocześnie wskażcie błędy popełnione przez pozostałych władców. Argumenty i kontrargumenty wykorzystajcie podczas debaty. Wypełnijcie tabelę.

Grupa VII

Udowodnijcie, że Bolesław III Krzywousty był najlepszym władcą w czasach pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej. Podajcie argumenty popierające tę tezę. Jednocześnie wskażcie błędy popełnione przez pozostałych władców. Argumenty i kontrargumenty wykorzystajcie podczas debaty. Wypełnijcie tabelę.

Po wypełnieniu przez zespoły tabel przystępujemy do debaty. Na początku każda grupa przedstawia argumenty przemawiające za ich monarchą, a następnie podaje błędy popełnione przez pozostałych władców.

Podsumowujemy dyskusję pytaniem:

- ▶ Czy można wybrać jednego najlepszego władcę z czasów pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej?

Na koniec dyskusji zadajemy pytania:

- ▶ Jakimi cechami powinien się wykazać idealny władca Polski w X–XII w.?
- ▶ Co należy uznać za najważniejsze osiągnięcia Polski w X–XII w.?

Prosimy uczniów o uzasadnienie ich wyborów.

III. PODSUMOWANIE

Pytamy uczniów:

- ▶ Jak można było w czasach pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej wzmocnić państwo?

METODY KONTROLI

Prosimy uczniów, aby wykonali zadania kontrolne. ►

PRACA DOMOWA

Jakie wydarzenie z okresu pierwszej i drugiej monarchii piastowskiej najbardziej pogorszyło sytuację państwa? Uzasadnij odpowiedź.